

94'Ü BİTİRİRKEN YENİ DÜNYA DÜZENİ VE TÜRKİYE*

Kâmrân İNAN**

Sovyet İmparatorluğunun dağılışının üçüncü yılı dolmaktadır. 21 Aralık 1991' de, bildiğiniz gibi Alma-Ata'da ilan edilmişti ve 25 Aralıkta da, Gorbaçov'un Başkanlık görevi son bulmuştu. Bu dağılmayla beraber komünizmin yıkılması, bloklar sisteminin, iki kutuplu sistemin hepsini beraber yaşayarak geldik; ama, o günlerin doğurduğu, dünyada yeni bir dönemin başlaması, barış, işbirliği, kardeşlik, demokrasi, insan haklarının yayılması ümitleri, maalesef uzun ömürlü olmamıştır. Çünkü, yeni bir dünya düzeni kurulmasında başarılı olunamamıştır. Yeni bir düzen arayışlarında, önce 1992 yılında NATO çerçevesinde Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi kuruldu. Bunun tatminkâr ve yeterli olmadığı kısa zamanda görüldükten sonra, bu yılın başında, Brüksel'deki NATO zirvesinde, 10-11 Ocak tarihlerinde yeni bir Amerikan formülü ortaya atıldı, o da "partnership for peace" dedikleri barış için işbirliği. Buna, evvela Rusya Federasyonu mukavemet gösterdi; özel bir statü ile girmek talebinde bulundu, Nisan ayında girmesi beklenirken, 22 Haziranda ancak imzalandı ve bütün, Kazakistan, Türkmenistan hattâ Azerbeycan, Gürcistan dahil bir hücum oldu ve bir nevi, bunun, yeni bir düzenin çerçevesini teşkil edeceği ümitleri belirdi. Artık, bunun da tatminkâr olmadığı, bilhassa Orta ve Doğu Avrupa memleketlerinin, şiddetle NATO tam üyeliği talebinde bulunmalarından ve Rusya'nın yeniden genişleme emellerinin ortaya

çıkmasından anlaşılmaktadır. Aşağı yukarı, iki yıl bir toparlanma dönemi, ekonomik yardımlar temin etme, Batıya hoş görünme devresinden sonra, Rusya Federasyonunun yeniden politika ve tutum değiştirdiği görülmektedir. Bu, aslında Slav ırkının geninde var, genetik bir hastalıktır, yayılma hastalığı. İdare şekli ne olursa olsun, tarih boyunca hep böyle olmuştur. Bu genetik hastalığın süratle su üstüne vurmasını da iki üç faktör rol oynamıştır. Birincisi, Amerika Birleşik Devletlerinin tek güç olarak kalmasına rağmen, dünya liderliğinden kaçınması, kendi içişlerine yönelmesi, dış politikayı ikinci plana atması ve kendisinin stratejik ve millî menfaatleri bulunduğu sahalardan dışında, dünya jandarmalığı yapmaya niyetli olmadığını açıkça söylemesidir. Bosna- Hersek'teki olaylar, bir bakıma Avrupa'nın güçsüzlüğünün ve bir bakıma da planlarının, yaklaşımlarının ortaya çıkması da Moskova diplomasisini harekete geçirdi ve yeniden büyük güç iddialarıyla dünya sahnesine dönüş yaptılar.

Bu dönüşü, Başkan Clinton, bazı yanlış beyanlarla takviye ve teşvik etti. Brüksel NATO zirvesinden sonra, 17 Ocak 1994'de Moskova'ya yaptığı ziyaret sırasında, bazı talihsiz beyanları oldu. Rusya Federasyonunun da, Amerika gibi bir Monroe Doktrinine hakkı bulunduğu ki, Ruslar hemen bunu benimseyerek Ruslaştılar ve "Monroskiy Doktrini" ismini taktılar. Kendilerinin Panama ve Granada'ya müdahalesi gibi, Rusya'nın da yakın cumhuriyetlere, iç nizamı sağlamak üzere müdahale hakkı bulunduğunu ve Gürcistan'da başarılı hizmetler verdiklerini söyledi. Tabii, Rusya bu mesajı kaçırmadı. Bu mesaj çerçevesinde, Orta Asya ve bilhassa Kafkasya'ya yönelik politikasını hepimiz yakından takip ettik ve bu kürsülerden kamuoyumuza ve Yüce Meclise görüşmelerimizi ifade etmek, endişelerimizi dile getirmek imkânını bulduk. Nihayet, Azerbaycan'a yapılan birinci darbe, onun kurbanı Elçibey, Aliyev'in petrol antlaşmasından sonra da yeni bir darbeye maruz kalması, bundan kurtulması, Gürcistan'daki olaylar ve bütün Orta Asya...

Bugün, aslında Rusya Federasyonunun takip ettiği hadise, Orta Asya ve Kafkasların yeni bir Finlandiyalaştırılması hadisesidir. Biliyorsunuz, soğuk savaş döneminde, talihsiz de olsa, Finlandiya'nın, Rusya'nın çok yakın baskı ve gölgesinde bulunması neticesi bu siyasî terim ortaya çıkmıştı. Şimdi, bu terim Orta Asya ve Kafkasya için kullanılıyor.

Bunu Yeltsin açıkça, 26 Eylül 1994 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yaptığı konuşmada söyledi. Çok, gariptir; hitap ettiği Genel Kurulda, kendisinin,

* 18 Aralık 1994 günü T.B.M.M.'de yapılan konuşma

**Milletvekili

üzerinde hak iddia ettiği ve orada tam üye olarak bulunan Orta Asya ve Kafkas cumhuriyetleri temsilcileri de vardı. Yeltsin, orada, bu eski cumhuriyetlerle, sadece ekonomik, askerî, siyasal ve kültürel bağlar değil, bir de kan bağı bulunduğunu, kan bağının bulunduğu her yere gitmek hakkına sahip oldukları gibi, dünyada şimdiye kadar söylenmemiş en tehlikeli ve milletlerarası anarşi tohumlarını atacak olan bir beyanda bulundu; buna da hiçbir tepki gelmedi. Daha da âcısı, New York'tan sonra, 27-28 Eylül tarihlerinde Washington'a yaptığı resmî ziyarette, bu ifade ve beyanlarını tekrar etti ve Yukarı Karabağ'a, kendilerinin asker gönderme hakkına sahip olduklarını söyledi. Amerika Birleşik Devletleri, buna, net bir "evet" dememekle beraber, net bir şekilde "hayır" da demedi. Tabii, bu Rusya'ya daha da ileri götürdü ve dikkat ederseniz; Rusya Federasyonu, Kasım ayının sonunda- Gorbaçov'un işbaşına gelişinden bu yana ilk defa- Güvenlik Konseyinde, Sırbistan'ı kınayan bir karar tasarısını veto etti. O eski dönemlerden hatırladığımız, meşhur Vyshinsky'nin "Mösyö Niet" yani "hayır"; 104 defa veto kullanılan eski Sovyetler Birliğinden sonra, Amerika'nın peşine takılmış, yeni, zayıf bir Rusya Federasyonu ve yeniden bir sertleşme... Bu sertleşmenin ikinci bir tezahürü, 1-2 Aralık tarihlerinde, Brüksel'de yapılan NATO Bakanlar Konseyi'nde görüldü. Bu konseyde, Türkiye'nin, bakan seviyesinde temsil edilmemiş bulunması, büyük bir talihsizliktir.

Burada, barış için işbirliği çerçevesinde, Rusya'nın imzalaması beklenen iki vesikayı imzalamadı, neden imzalamadı; çünkü, Amerika Birleşik Devletleri ve bazı Batılı memleketler, hepsi olmasa da, bilhassa Orta ve Doğu Avrupa memleketleri, başta Polonya ve Romanya olmak üzere Moskova'nın tehditleri karşısında, NATO'ya tam üye olmak, güvenlik şemsiyesi altına girmek baskıları karşısında, Amerika altına girmek baskıları karşısında Amerika, bunların tam üyeliği prensip kararını kabul ettiğini ve bu maksatla, bir alt komite kurulması kararını ortaya getirince, Rusya, buna, NATO sınırlarının kendi savunma sınırlarına doğru genişletildiği, dolayısıyla kendisinin güvenlik bölgesi çemberinin zayıfladığı iddiasıyla karşı çıktı ve iki dokümanı imzalamadı. Aynı tepki, daha büyük ölçüde bu defa 5-6 aralık tarihlerinde Budapeşte'de yapılan AGİK zirvesine yansdı. Orada da, Yeltsin, gelmeden önce ve toplantı sırasında, Amerika Birleşik Devletlerini bu tutumundan dolayı sert bir şekilde kınayan ifadeler kullandı ve Başkan Clinton da ilk defa Rusya'ya karşı benzeri sertlik gösterdi ve açık bir şekilde, NATO genişlemesinin herhangi bir memleketin vetosu veya kontrolü altına olmayacağını söyledi. Bu, bir bakıma belki, Moskova ile Washington arasında fazla ısınan

ilişkilerin biraz soğumaya başlamasının belirtileri olarak ortaya çıkıyor.

Yalnız şunu açıkça görmek ve takip etmek gerekiyor. Yeltsin'in Washington ziyareti sırasında, bir küçük "Yalta" ifadesi kullanıldı ve bunu Yeltsin açıkça da ima etti. Yani, Amerikalılara, "Siz Haiti'ye müdahalede bulundunuz. Orta Amerika'da, Latin Amerika'da sizin menfaatleriniz var, biz size karşı çıkmıyoruz; benim de menfaat saham buralardır". dedi ve Amerika bunu zımnen kabul etti. Bu, acı; ama, bir gerçektir.

Batı dünyası Rusya'ya şu işareti verdi: Baltık cumhuriyetlerinin üçü, Bela Rusya ve Ukrayna hariç olmak üzere, geri kalan bölgelerde "Türk dünyasında eliniz serbesttir" dedi. Bu aynı politika maalesef Avrupa Birliği tarafından da ortaya atıldı. Son 9-10 aralık tarihlerinde Almanya'da Essen'de yapılan Avrupa Birliği Zirve Toplantısına bilhassa Almanların baskısıyla Orta ve Doğu Avrupa'nın 6 memleketi davet edildi. Bunlar: Polonya, Macaristan, Çek, Slovakya Cumhuriyetleri, Romanya ve Bulgaristan'dır. Bunlara açıkça ileride tam üye olacakları ve bunun hazırlıkları için de 6 milyar dolarlık bir yardım paketi öngörüldü ki, burada da Hükümete üzüntüyle arz edeyim, Türkiye'nin 31 yıllık Avrupa Birliği ile ilişkileri ve ortaklık anlaşması ve yarıki toplantı muvacebesinde Essen'e davet edilmemiş olmasını Batı Avrupa'nın bize karşı büyük bir saygısızlığı olarak görüyorum ve Ankara'nın bu konuda sessiz kalmasını anlamakta da zorluk çektiğimizi ifade etmek istiyorum.

Şimdi, bu ikisini birleştirirseniz; NATO'nun doğuya genişlemesi ve ekonomik bakımdan Avrupa Birliğinin doğuya genişlemesi, yeni bir tutum ortaya çıkarıyor; o da, güney kanadının ve Akdeniz'in tamamıyla bir tarafa bırakıldığı ve Rusya'ya yeni bir nüfuz bölgesi işaretlerinin verilmesi hadisesidir. Nitekim, Delors ki, yakında görevinden ayrılacak- Essen Toplantısının kapalı kısmında yaptığı veda konuşmasında, yeni bir Avrupa çerçevesi hakkındaki görüşleri ortaya attı ve 27 üyelik Avrupa'dan söz etti. Bu mevcutların 12 si, üçü ki, üçü de yılbaşından itibaren giriyor- Finlandiya, Avusturya ve İsveçtir. Norveç 21 yıllık aradan sonra, ikinci defa referandumla reddetti. Bunlardan başka Norveç'in tekrar geleceğini düşünerek 6 tane Orta ve Doğu Avrupa memleketi, 3 Baltık memleketi ve vesi çok acı Malta ve Kıbrıs'ı sayıyor, Türkiye'den söz edilmiyor. 27 üyeli... Avrupa'da.

Bu çerçevede şunu hatırlatmak gerekiyor: Başkan Mitterand, bu yıl Brüksel'de yapılan NATO zirvesinde, barış için işbirliğinin

genişlemesi konuşulurken, 1815 Napolyon Savaşlarından sonra, Viyana Kongresinden sonra Rusya, Prusya ve Avusturya'nın oluşturduğu Mukaddes İttifakın (Holy Alliance) benzerinin ortaya çıkması gerekir diye bir işaret veriyor.

Bugün görülen odur ki, Avrupa bir mukaddes ittifaka doğru gidiyor; bir Avrupa Kıtası İttifakı. Tabii o zaman ortaya bir soru çıkıyor; bu ittifak kimin karşı? Burada yeni bir durum var, o da...John Naisbitt'in bir kitabı var; Global Paradox (Global Çelişkiler) Orada diyor ki, "Dünyada ekonomik bakımdan bütünleşme eğilimi artarken ki, nitekim öyledir. Bilhassa, Miami'de yapılan Kuzey ve Güney Amerika'nın, bu sefer NAFTA'ya ilaveten AFTA; yani, 2005 yılına kadar Amerika Kıtaları serbest pazarının, serbest mübadele bölgesinin yaratılması kararı, Asya-Pasifik'e doğru... Buna mukabil, siyasi alanlarda ise, bütünleşme yerine, aksine, bir dağılma, herkesin kendi başına hareket etmesi ve bir bağımsızlık cereyanı ortaya çıkıyor.

Şimdi, bu çerçeveye baktığımız zaman gerek Washington'da Yeltsin- Clinton görüşmeleri gerek Essen görüşmeleri, NATO ve çizilmekte bulunan Avrupa çerçevesi, bir acı gerçeği ortaya çıkıyor; o da, Türkiye dahil olmak üzere Türk dünyasının, Rusya Federasyonuna karşı tek başına bırakıldığıdır ve onlara açık bir hale getirildiğidir. Buradan nereye dönüyoruz; buradan Truman Doktrine, Mart 1947 öncesine dönüyoruz; yani, beraberinde Türk dünyası olmak üzere Türkiye'nin, Rusya Federasyonu ile tek başına, karşı karşıya bırakıldığı. Dikkat ederseniz, Rusya'nın, bu tezlerini geliştirmek yolunda ortaya attığı gerek ilk askerî doktrin ki bu doktrin nükleer elemanı da içeriyor, 1982'de, Brejnev tek taraflı nükleer güç kullanmayacağını beyan etmiş olmasına rağmen bir geri dönüş var- gerekse Rusya Federasyonu Savunma Bakanı Graçev'in ortaya attığı Near Abroad (Yakın Çevre) askerî doktrinini -bunun sınırı da belli değil- tamamıyla Türk dünyasına yönelik. Bu, her iki doktrin karşısında, NATO'nun ve Amerika Birleşik Devletlerinin sessiz kılması, bizim de NATO'yu harekete geçirmemiz çok düşündürücüdür. Bu aslında, bir bakıma, bu doktrinlerin Batı tarafından benimsendiği ve bir nevi, meydanın, Rusya'ya, açık bırakıldığı olayını ortaya koyuyor ve nitekim, bugün, teker teker incelerseniz; üç Baltık memleketi hariç -yanlız bir tanesinde 900 tane Rus teknisyeni var- geri kalan eski cumhuriyetlerde, halen, 120 bine yakın Rus askerî bulunmaktadır ve son olarak da, Kafkasya'da, Gürcistan'da 5 askerî üsleri ve Azerbaycan'da halen 500 tane elemanları var; petrol kaynakları ve işletmesinin teknisyenleri olarak bulunuyorlar; Ermenistan'da 9 bin askerleri var Ermenistan ile ayrıca, Taşkent'ten sonra, yeni bir ikili askerî

işbirliği antlaşması yapmak suretiyle uçaklar getirerek, bize yönlmesi hadisesi var. Bütün bunları yanyana koyarsanız, bunu, aslında bugün konuştuğumuz, bir haftadan beri Türkiye'nin gündemini teşkil eden Gümrük Birliği ve Avrupa'nın bize karşı olan tutumuyla bağdaştırmak mümkündür ve şarttır da, burada bir mesaj vardır. Burada hadise şudur: Soğuk Savaştan sonra, Batının Türkiye'den tümüyle vazgeçmemekle beraber, bir nevi ikinci sınıf bir çerçeve içerisine oturtması, ki İnönü'nun de haklı olarak temas ettiği, Batı Avrupa Birliğinde ortak üyelik. Savunmanın ortaklığı olur mu?.. Karar mekanizmasında bulunmayacaksınız, savaşın başlaması veya bitmesi kararını başkaları alacak, siz bunun bir tarafı olacaksınız. Hatta bir İspanyol raportörün Batı Avrupa Birliği Asamblesine bir raporu var, diyor ki: "Bu Türklere haksızlık; çünkü Türklere tecavüze uğrarsa bizim sorumluluğumuz yok, biz uğrarsak onların var." Bunu, gümrük birliği olayına -Gümrük Birliğine tam üye olmadan şu veya bu şekilde bağlamak ki, bu zaten katma protokolün tabii seyrinin icabıdır Türkiye'nin ikinci bir sınıfa itilmesidir. Buradan şuraya geliyor: Bosna-Hersek'te, Balkanlardaki olaylar...

Daha 1907'de bir Sırp Generalinin Fransızca yazdığı bir kitap vardır, diyor ki: "Europe sans les Turcs" Türklerin bulunmadığı Avrupa. Bugün uygulanan hadise budur ve yine Jean François Deniau isimindeki eski Fransız Bakanın yazdığı bir kitapta diyor ki: "1453'e kadar, Avrupa, sadece coğrafi bir terimdi. Türklerin İstanbul'u fethinden sonra, Avrupa siyasi bir terim olmuştur ve Avrupa, Batı dünyası, daha şimdiye kadar Türkiye'nin ve Türklerin gelip kendileriyle beraber Müslümanlığı Avrupa kıtasına aktardıklarını, Viyana kapılarına kadar dayandıklarını, İstanbul'u fethettiklerini, Doğu Roma İmparatorluğu ve Ortadoks kilisesinin merkezini henüz hazmetmiş ve kabullenmiş değildir, aradan geçen 541 yıla rağmen..."

Binaenaleyh, Türkiye'nin konulara çok gerçekçi bir şekilde bakması lazımdır.

Buradan yola çıkarsanız, Napolyon'un bir sözü var, "coğrafya, milletlerin kaderini tayin eder" der; doğrudur; bizim coğrafyamız kolay değildir ve artık eskilerde olduğu gibi, göç etmemiz de mümkün değildir. Coğrafyamızın bir özelliği var; bütün birinci ve ikinci çevre komşularımızın ortak noktası, bize karşı tedirginlik içinde olmaları, ürkek olmaları ve büyümemizden rahatsız olmalarıdır. Bunu, bilhassa GAP konusunda çok yakından müşahade ettik; orada, sudan bir bahaneyle, nasıl rahatsızlıklar ortaya çıktığını gördük. Binaenaleyh, bu stratejiyi geliştirmek lazımdır.

27 Ekim tarihli *Le Figaro* Gazetesinde, de Montbrial'ın yazdığı -ki Fransızların çok değerli bir kafasıdır, Stratejik Araştırmalar Enstitüsünde de çalışır bir makalede, Türkiye'nin bugünkü stratejik imkânları; Balkâlar, Ortadoğu ve Kafkasya, Orta Asya ve Avrupa için bir istikrar elemanı olduğu; aslında, vazgeçilmesi halinde, Türkiye'den fazla, Avrupa'nın zarar göreceği çok iyi anlatılmıştır.

Yine, Fransız basınında, 4 Kasım tarihli *Le Monde*'un baş makalesinde, "...tarih döndü geldi, yine, Türklerle Rusların menfaat ve bir nevi nüfuz sahalarının mücadele noktasına getirildi..." denilmektedir; bu da doğrudur; ama, bu bizim istediğimizden değildir. Biz, aslında, daima ve şimdi daha çok, yeni durumuyla Rusya Federasyonu ile ekonomik ve politik bakımdan işbirliği içinde bulunmayı isteriz. Bu, kendilerinin barışçı bir şekilde Güneye inmesi bakımından ve ticaretin artması bakımından, her iki memleketin de menfaatıdır; ama, Moskova'nın bakışını dikkate alırsanız, kendilerinin açısı ve ileriye yönelik planlarının, maalesef farklı olduğu görülmektedir. Binaenaleyh, eğer dünyanın gelişine bakarsanız, aslında 21 inci yüzyıl dünya dengelerine Japonya'nın çok daha büyük bir ekonomik güç haline geleceğidir. Burada, bir hatırlatma yapmak lazım; Japonya'nın 1950 yılında fert başına millî geliri, Türkiye'nin millî gelirinde düşüktür; fakat, Japonya'nın bugün geldiği noktaya bakın, dünyanın ikinci büyük ekonomik gücü, bunun detaylarına girmiyorum. Aynı hadise Tayvan için geçerlidir, Hong Kong için geçerlidir, Singapur için geçerlidir.

Çin'in bu gidişle % 13 ilâ % 18 ekonomik kalkınmayla 2010 yılından sonra, dünyanın en büyük gücü olacağı, kendi etnik bütünlüğü -içindeki bazı Türkler ve Müslümanlar dışında ve demokrasiye yavaş bir seyirle geçişiyle, belki ademi merkezîyete de dönüşmek suretiyle dünya ortasına geleceği; Avrupa'nın bir düşüşe geçeceği, Amerika'nın ise Pasifike daha çok ağırlık vereceği; dolayısıyla, -özetlersek- 19 uncu yüzyıl bir Avrupa Yüzyılı olmuştur, doğrudur, 20 inci Yüzyıl Amerikan Yüzyılı olmuştur, hep beraber yaşadık ve bu yüzyıl sonuna kadar devam edecektir ki 5 yılımız kaldı ama, öye gözüküyor ki, 21 inci Yüzyıl Asya ve Pasifik Yüzyılı olacaktır.

Binaenaleyh, Türkiye'nin alternatifleri ve imkânları pek çoktur; Türkiye artık Soğuk Savaş dönemindeki gibi tek alternatifli bir memleket değil, bu çerçevede şunu arz etmek istiyorum, şu bir haftalık fırtına içerisinde Gümrük Birliği konusunda, Türkiye'nin Batıya karşı gösterdiği aciz ve adeta ricacı, olma durumunu Devletin onuruyla,

tarihimizle ve önümüzdeki perspektiflerle bağdaştırmadığımızı da arz ve ifade etmek isterim.

Kaldı ki Gümrük Birliği konusunda tam üye olmadan Gümrük Birliğini kabul edecek tek memleket biziz, yılbaşından sonra tam üye olacak olan Finlandiya, Avusturya, İsveç önce tam üye olacaklar, sonra gümrük birliği takvimini geliştirecekler. Şimdi, bir Gümrük Birliğine girecekseniz, bütün mükellefiyetinizle; ama üç tane önemli karar organında yoksunuz; nedir onlar; Bakanlar Konseyinde yoksunuz, Komisyonda yoksunuz, Avrupa Parlamentosunda yoksunuz.

Şimdi, Avrupa Parlamentosu deyince, 15'inde aldıkları son karar karşısında, bizim içerideki bazı çevrelerin gösterdiği panik... Bütün parlamentolara saygım vardır, halkın oyuyla gelmiş; ama, milletlerarası parlamentoların, millî parlamentolar gibi güçlü olmadığını, ciddi olmadığını kabul etmek lazım. Nihayet senelerdir hepimiz gidiyoruz...Avrupa Parlamentosunun tutumu belli; 567 üyeli bir parlamentonun 145 üyesiyle karar çıkmış. On kişiyi bir araya getirin Avrupa Parlamentosunda -senelerce gittim, biliyorum- on kişi, istediği karar tasarısını geçirir. Geçirir de ne olur; binler ve onbinlerce karar tasarısının toz yığını arasına bir yenisi daha ilave edilmiş olur. Nedir bu telaş, nedir yani bu gösterilen manzara; yaklaşıyor mu?

İnanın, gerek Avrupa Parlamentosunun gerek Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin kararlarının Batı televizyon ve gazetelerinde yer aldığı görülmemiştir. En son sayfada bile yoklar; tek manşet olan, televizyon ekranlarını başından sonuna kadar dolduran memleket Türkiye'dir. Bu, aslında, onların gayelerine hizmetten başka bir şey değildir; yani, eğer şu kompleksten, dünyanın bu tablosuna rağmen, hâlâ kendimizi çıkaramıyorsak, bilhassa bazı entelektüel çevrelerimiz doğrusu o zaman çağdışı kalmışsınız.

Zaten, çok enteresan bir terim gelişmesi var; hatırlarsanız, 19 Ağustos 1991 tarihinde Moskova'da, Gorbaçov'a karşı darbe yapan eski komünistler, muhafazakâr oluyor.

Bosna-Hersek faciası devam ediyor, bir insanlık ayıbı olarak bu, bugün daha çok su üstüne çıkmaya başladı.

Kıbrıs millî meselemizde bir sıkıntımız var; bize intikal eden haberlere göre, 1.5 yıldan beri, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyetinden bir kuruş yardım almış değil. Esasen, içinde mevcut olan bir siyasî bunalıma, ağır bir ekonomik bunalımın eklenmesi ki, halen benzinde

kuyruğa girildiği belirtilmektedir- ki bizi çok rahatsız eder.

Bu gelişmelerin yanında, Başkan Denktaş'ın gelecek yıl aday olmayacağını ifade etmesi, büsbütün yeni bir moral çöküntüsüne yol açmıştır. Bu konuda çok dikkatli olmak lazımdır!

Düşünün, bir Yunanistan komşumuzun bir Bakanı, bir devlet adamına yakışmayacak bir ifadeyle, Brüksel'deki gelişmeler için, "Magosa'yı verirsiniz, bu müdahalemizi kaldırırız" demiştir, bu, çok saygısızca bir beyandır. Hükümetin de "bizim pazarlıkla verecek bir şantim toprağımız yoktur" diye açıkça beyan etmesi lazım, umarım Bakan bunu sonunda yaparlar; bu, hiçbir şekilde de bahis konusu olamaz.

Bakınız, gümrük birliği konusunda da çok büyük hatalar işlendi. 14 Nisan 1987'de tam üyelik için müracaat ettik; ama, yeni koalisyonlar dönemimize gelince, bir nevi Batı'ya ve Avrupa Birliğine tam üyelikten vazgeçtiğimiz, gümrük birliğiyle yetineceğimiz mesajı maalesef verildi ve Gümrük Birliği, Türk kamuoyuna yeni bir anlaşma, yeni bir hareket ve oluşum olarak takdim edildi.

Gümrük birliği, 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Anlaşmasının bir nevi muhtevası ve işlemini öngören 1970 tarihli katma protokolün 1973 yılında yürürlüğe giren- tabii neticesidir. O katma protokolde, bazı mallar için 12 yılda -ki, listesi ayrıdır-diğerleri için, tümü için 22 yılda 22 yıl, gelecek senenin sonu olmaktadır karşılıklı olarak gümrük tarifelerinin sıfıra indirileceği, dolayısıyla gümrük birliğinin doğacağı gösterilmektedir. Biz bunu, gecikmelerle, zorluklarla da olsa büyük ölçüde gerçekleştirdik, halen 12 yıllık listedeki mallar bakımından yüzde 90 oranında, 22 yıllık listedeki mallar bakımından yüzde 80 oranında gerçekleştirdik, hatta bununla da yetinmedik, ortak gümrük tarifelerine intibakta süratli yol aldık. Fiilen, 12 yıllık listedeki mallar bakımından yüzde 80, 22 yıllık listedeki mallar bakımından yüzde 70 ortak tarifeye intibakımız var.

Binaenaleyh, eğer Batı dünyası kendisinin de onayladığı ve o zamanki Avrupa Parlamentosunun onayından geçen Katma Protokolde, daha önce 36 ncı maddede öngörülen, el emeğinin, 1 Aralık 1986 yılına kadar serbest bırakılması hükmünden vazgeçtiği gibi, devletler hukukuna ters düşerek, burada da aynı durumun içine girmezse bu bir gerçeklik-kimsenin önüne çıkamaz. Burada da teknik bakımdan bir sıkıntı var, Yunanistan'ın bu konuda bir veto hakkının olmaması gerekir. Nerede olabilir; bunun işlemesiyle ilgili Türk İç

Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuyla uyumlu hale getirilmesiyle ilgili yeni tedbirler; ekonomik, malî yardım, ki 4 ncü malî protokol ve bir de Gümrük Birliğinin fiilen başlamasıyla beraber bizim kaldıracağımız fonlar ve vergilerden doğan Hazinesin aşağı yukarı 4 milyar dolara yakın bir zararının telafisi sadedinde yapılması öngörülecek olan yardımlarla ilgili kısımlara evet; ama, fiilen bizatihî Gümrük Birliğinin katma protokol icabı gelecek senenin sonundan itibaren harekete geçmesinin hiçbir vetoya mevzu olmaması gerekir.

Bunu da, umarım ki, Hükümet bu şekilde ortaya koyar. Bizim ricamız şudur; maalesef, büyük eksiklik yapılmıştır; yani, Gümrük Birliği veya altı ay önceden bilinen 19 Aralık Brüksel toplantısı ortadayken, Türkiye'nin Hükümet olarak, hiç olmazsa, son iki, üç hafta içerisinde, ilgili memleketler başkentelerini taraması gerekir. Gene, Türkiye'nin Parlamento olarak, bu memleketler parlamentoları, kamuoyları, basın-yayın organlarıyla temas kurması ve en sonunda da Strasbourg'da Türkiye'den bir tek parlamenter yok. Kendi davantıza sahip olmazsanız, sizin davantızı bu şekilde kullanırlar.

Aynı hadise, geçen 103 üncü Amerikan Kongresinin 1995 malî yılı bütçesini görüşürken aldığı kararlar da görülmedi mi? Bize yapılacak olan yardımın yüzde 10'nun, düşünülmesi bile mümkün olmayan şartlara bağlanması hadisesi; çünkü, orada da biz yoktuk, bizim aleyhimizdeki güçler vardı.

Şimdi, bizim edindiğimiz bilgiler, daha önce karşılıklı olarak mutabık kalınan Brüksel'deki doküman tamamıyla bir tarafa bırakılmış ve yarın Bakanımızın önüne belki de tümüyle politik, yeniden Kıbrıs, yeniden Türk Yunan ilişkileri ve Yunanistan'ın tatmin edilmesi ve iç meselelerimizi ele alan bir siyasî vesikanın ortaya çıkarılacağıdır. Türkiye, böyle bir vesikayı görüşemez.

Binaenaleyh, böyle bir ortamda Türkiye, "hayır" diyebilecek güçtedir ve aslında, bana göre, Batının bize karşı bu tutumu, vefasızlığı ve hayırsızlığı, bizde bir çok tedavisi yapmalıdır. Artık uyanmamızın zamanı gelmiştir. Kendi ayaklarımız üzerinde yürüyebilecek güçteyiz. Bu güç, fiilen, fiziken, maddî olarak var da, zihnen yok maalesef. Zihni bir reformdan geçmemiz lazımdır. Bunu mutlaka yapmanız lazımdır. Türkiye'nin, yalnız Avrupa Birliğine değil, gerektiği zaman, kendi millî menfaatlarının sınırlarına dokunulduğu zaman herkese mutlaka "hayır" diyebilmesi lazımdır. Daima hayır diyenler kazanmıştır.